

Kimmo Elo, Tintti Klapuri, Mari Ristolainen ja Mikko Ylikangas. Vuosikokous keskusteli tarpeista uudistaa ja laajentaa Vietsin toi-

mintaa ja näkyvyyttä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.

Jukka Pietiläinen

Keskustelua demokratiasta ja kansalaisyhteiskunnasta

BASEESin (The British Association for Slavonic and East European Studies) konferenssi järjestettiin perinteisesti Cambridgen Fitzwilliam Collegessa 2.–4. huhtikuuta 2011. Historiallinen yliopistokaupunki sekä lämmin keväinen sää loivat erittäin miellyttävät puitteet konferenssille. Vaikka paneeleja oli paljon ja aikataulutuskkin jokseenkin tiukka, konferenssi eteni sujuvasti ja ilmapiiri oli rento. Suurin osa osallistujista oli brittiyliopistoista, mutta panelisteja oli myös muualta Euroopasta sekä muun muassa Venäjän ja Ukrainan yliopistoista. Kaukaisimmat osallistujat olivat saapuneet Yhdysvalloista, Intiasta ja Japanista saakka. Myös Suomesta oli perinteisesti vahva osallistujajoukko.

Konferenssin yleisluennoitsijoiksi oli valittu professori Stephen Kotkin Princetinin yliopistosta sekä professori Dina Iordanova St. Andrews'n yliopistosta. Professori Kotkinin ensimmäisen illan myöhäinen luento käsitteli vallan maantiedettä otsikolla ”June 21 1941: A Geography of Power”. Professori Iordanova puolestaan luennoi konferenssin viimeisenä iltana nykyelokuvan keinoin tuotetuista identiteettinarratiiveista entisissä kommunistisissa maissa.

Konferenssin paneelit oli järjestetty tieteenaloittain ja yhtäaikaaisesti pidettiin kymmenisen paneelia, joten valintaa piti tehdä ja monta mielenkiintoista paneelia jäi kuulematta. Toisaalta jokainen osallistuja saattoi muodostaa konferenssista oman näköisensä kiinnostuksensa mukaan. Kuitenkin paneelien samanaikaisuuden

vuoksi yleisön lukumäärä jäi joissakin työryhmissä harmillisen pieneksi. Esitysten taso vaihteli mielestäni melko paljon johtuen esiintyjien kieli- ja esiintymistaidoista, mutta pääosin paneelit olivat tasokkaita ja mielenkiintoisia. Ohjelmassa oli paljon historian, kielitieteiden ja kirjallisuuden paneeleja ja myös politiikantutkimus oli vahvasti esillä.

Ilokseni myös sosiologia ja kansalaisyhteiskuntatutkimus olivat saaneet tilaa ohjelmassa. Kuulemissani kansalaisyhteiskunnan tutkimuksen alustuksissa keskusteltiin muun muassa Venäjän HIV/AIDS -politiikasta sekä kentällä toimivista kansalaisjärjestöistä sekä Kaspianmeren alueen valtioiden korruptionvastaisesta kamppailusta. Omassa paneelissamme keskusteltiin Moskovnan nuorisoliikkeistä sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen vaateita tekevästä järjestöistä. Lisäksi Margarita Zernova (Hull University) piti mielenkiintoisen alustuksen venäläisten mielikuvista miliisistä. Kuten arvata saattaa, venäläiset eivät luota miliisiin ja pitävät miliisin edustajia korruptoituneina ja jopa julmina ja väkivaltaisina. Zernova kertoi myös mielenkiintoisesti kohtaamistaan ongelmista aineistonkeruussa miliisin parissa. Tutkimuksen miliisin oma näkökulma on jäänyt vajaan miliisin johdon yhteistyöhaluttomuuden vuoksi.

Kansalaistoiminnan käsittely jatkui myös kuulemassani historian paneelissa, joka käsitteli maanalaista aktivismia Neuvostoliitossa. Robert Hornsby (University of Birmingham)

puhui alustuksessaan dissidentiliikkeistä Hruštševin ajalla ja esitti keräämiensä arkisto- ja muistelmalähteiden nojalla, että vastarintatoiminta aikakaudella onkin ollut luultua aktiivisempaa ja monipuolisempaa. Hän myös esitti toiminnan muuttuneen aikakauden loppupuolella kommunisti-ideologialle lojaalista enemmän sen vastaiseksi. Myös vastarinnan kontrolli muuttui Stalinin kuoleman jälkeen puhtaasta terrorista sofistikoituneemmiksi käytännöiksi. Hornsby liittää vastarinnan ja sen kontrollin muutokset osaksi laajempaa muutosta valtion ja yhteiskunnan suhteessa. Kelly Hignett (Swansea University) puolestaan käsitteli alustuksessaan rikollista alakulttuuria ja jokapäiväisiä pikkurikoksia, jotka olivat välttämättömiä jokapäiväisen selviytymisen kannalta Neuvostoliitossa. Epävirallinen vaihtokauppa ja pienet laittomuudet olivat lähes jokaisen kansalaisen arkea 1970-luvulla ja valtio mahdollisti nämä toimet ja pikkurikollisuus oli laajalti moraalisesti hyväksyttyä. Hignett esitti, että vaikka osa rikollisuudesta olikin jokapäiväistä selviytymistä, sitä käytettiin myös vastarinnan keinona valtiota vastaan. Esimerkiksi varastaminen työpaikalla oli laajalti moraalisesti hyväksyttyä.

Politiikantutkimuksen paneelissa keskusteltiin politiikan tilasta ja pohdittiin Venäjän tulevia presidentinvaaleja sekä Putin–Medvedev -tandemin tulevaisuutta. Olga Kryštanovskajan (Venäjän tiedeakatemia) mukaan tulevien vaalien suhteen on kolme vaihtoehtoa: Putin palaa Kremliin, Medvedev jatkaa presidenttinä tai esille nostetaan uusi Putinin seuraaja. Kaikissa vaihtoehdoissa on ongelmansa, mutta joka tapauksessa tulevat vaalit ovat Kryštanovskajan mukaan koetinäköinen tandemin vahvuudelle sekä koko venäläiselle yhteiskunnalle. Venäläisellä intelligenssijalla ei ole tällä hetkellä varteenotettavaa

puoluetta, jota se voisi äänestää ja tulevat vaalit antavat näin mahdollisuuden kasvavalle protestimielialalle.

Suvereeni demokratia nousi keskustelun aiheeksi monessa paneelissa ja aiheesta järjestettiin myös oma paneelinsa, jossa keskusteltiin käsitteen määrittelystä ja ajankohtaisuudesta sekä ”lännen” että Venäjän näkökulmasta. Sergei Akopov (Luoteis-Venäjän julkishallinnon akatemia, Pietari) esitti, että venäläinen suvereeni demokratia on kehitetty vastaamaan lännen demokratisaatioprojektiin ja sittemmin Venäjä on itse alkanut ”viedä” suvereenin demokratian mallia maihin, joihin länsimainen liberaalidemokratia ei maan johdon näkökulmasta ”sovi”. Vjatšeslav Morozov (Tarton yliopisto) liitti Venäjän tutkimuksen osaksi post-kolonialistista tutkimusperinnettä ja hän esitti suvereenin demokratian länsimaisen hegemonian vastaisena ideologiana ja diskursiivisena käytäntönä. Philipp Casula (University of Basle) puolestaan esitti suvereenin demokratian projektin osana Venäjän hallinnon pyrkimystä normalisoida demokratian merkitys Venäjällä. Venäläiset puhuvat sinnikkäästi ”demokratiasta”, vaikka johto hallinnoi usein demokratian periaatteiden vastaisesti. Sinikukka Saari Suomen ulkopoliittisesta instituutista osallistui keskusteluun puheenvuorolla pehmeästä vallasta (*soft power*), jota Venäjä käyttää diskursiivisena käytäntönä länsimaista demokratisaatio ja modernisaatio -narratiivia vastaan muun muassa median hallinnan kautta, mutta myös diplomatiasaan. Mielenkiintoisen paneelin osallistujien alustukset jäivät harmillisen lyhyiksi ja keskustelukin kärsi tiukasta aikarajasta. Yleisessä keskustelussa nousi kuitenkin esille ajatus siitä, kuinka tutkijat ovat tarttuneet suvereenin demokratian käsitteeseen ja nostaneet sen tärkeämmäksi kuin se todelli-

sudessa onkaan. Venäjän hallinto itse ei ole käyttänyt käsitettä juurikaan sen lanseerauksen jälkeen vuonna 2005. Alustajat näkivät käsitteen käytön perusteltuna, kun sitä käytetään kuvaamaan asenneilmastoa, ideologiaa tai laajempaa poliittista diskurssia Venäjällä.

Mainittakoon vielä, että mediatutkimuksen esittely jäi läheltulkoon suomalaisten harteille. Mediatutkimuksen paneelissa esiteltiin Venäjä-uutisointia suomalaisessa lehdistössä ja Venäjän taloutta suomalaisen lehdistön näkökulmasta, russofobiaa Igor Šafarevitšin kirjoituksissa sekä kirjailija Remizovin vastaanottoa Japanissa. Aiheiden alueellisuus vaikutti paneelin yleisömäärään, mutta pienestä kuulijajoukosta

huolimatta aiheista syntyi mielenkiintoista keskustelua.

Ensikertalaiselle osallistumisen BASEESin konferenssiin oli mielenkiintoinen ja innostava kokemus. Cambridge historiallisena yliopistokaupunkina on tietenkin nähtävyys sinänsä, mutta myös konferenssin laaja osallistujakunta ja monitieteinen näkökulma mahdollistivat mielenkiintoisen yleiskatsauksen Venäjän tutkimuksen ja politiikkaan. Paneelin väliin ajoitetut kahvihetket ja illan vastaanotot loivat hyvän mahdollisuuden jatkaa paneeleissa syntyneitä keskusteluita, vaihtaa kuulumisia vanhojen tuttujen kanssa ja tutustua uusiin kollegoihin.

Laura Lyytikäinen

Neoliberalismia ja eliittikritiikkiä Moskovassa

Moskovassa järjestettiin 5.–7.04.2011 Higher School of Economicsin tiloissa ”XII International Academic Conference on Social and Economic Development”. Sen järjestivät Higher School of Economics ja National Research University yhdessä Maailmanpankin ja Kansainvälisen valuuttarahaston kanssa.

Ensimmäinen konferenssipäivä koostui kahteen osaan jaetuista plenum-luennoista, joista ensimmäisellä puoliskolla luentonsa pitivät muun muassa valtionvarainministeri Aleksei Kudrin, taloudellisen kehityksen ministeri Elvira Naibullina ja shokkiterapian isä Leszek Balcerowicz. Plenum-session toisen puoliskon aloitti Maailmanpankin varapresidentti Axel von Trotsenburg puhumalla talouden diversifikaation tarpeellisuudesta ja ehdoista. Hänen mukaansa diversifikaatio on välttämätön, muttei riittävä ehto talouden kehitykselle. Diversifikaation on merkittävä muutosta raaka-ainetuuttajasta monipuoliseksi toimijaksi maail-

mantaloudessa ja tässä suhteessa menestyneitä maita ovat Norja, Chile ja Meksiko. Perusehto diversifikaation onnistumiselle on pitkän aikavälin strategia ja poliittisen eliitin sitoutuminen siihen. Strategian on yllättävä vähintään 20 vuoden päähän, joten ns. nopeiden voittojen strategia ei toimi (öljyn ja kaasun hintojen nousuun luottaminen ja strategian rakentaminen niiden varaan). Trotsenburg listasi kuusi ehtoa diversifikaation onnistumiselle:

1) Luontaisten edellytysten kartoitus eli mitkä ovat olemassa olevat resurssit (luonnonvarat, koulutus- ja osaamispääomat, rahoitusedellytykset, yms.) sekä strategiat niiden hyödyntämiseksi.

2) Harjoitetun politiikan riittävän korkea laatu ja kestävyys, eli on otettava huomioon joustavuus, instituutioiden laatu ja politiikan läpinäkyvyys.

3) On harjoitettava avointa kauppa- ja kilpailupolitiikkaa.

4) On kiinnitettävä huomiota koulutuspolitiikkaan (esiopetuk-